

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno diplomanta/diplomantky:	Kryštof Doležal
Téma práce:	Koncept minimálního státu v kontextu dosaženého standardu lidských práv
Rozsah práce:	79 stran vlastního textu (140 normostran, 251 203 znaků)
Datum odevzdání práce:	23. 7. 2024

1. Aktuálnost (novost) tématu

Cílem předložené diplomové práce je prokázat, že v kontextu dosaženého standardu lidských práv je dosažení minimálního státu v českém právním řádu prakticky nemožné. Minimální stát přitom diplomant na základě srovnání hlavních myšlenek z děl J. Locka, R. Nozicka, A. Smithse, M. Friedmana a K. Marxe vymezuje jako stát, který „rozhodování do značné míry ponechává v rukou jemu podřízených subjektů. Zároveň se jedná o stát, který je nízkonákladový, a pro svůj provoz nepotřebuje mnoho. Také se však jedná o stát, který zajišťuje základní funkce ospravedlňující jeho existenci...“ (str. 17).

Z hlediska aplikace konceptu minimálního státu na český právní řád se jedná o téma nové, současně ale nekriticky stavící na výše citovaném vymezení minimálního státu diplomantem (srov. stručnou kapitolu 1.2.3 Nevýhody minimálního státu, která končí větou „Cílem této práce však není tuto polemiku vést, a argumenty směřované proti minimálnímu státu vyvracet, nýbrž naopak analyzovat překážky stojící mu v cestě.“, str. 21).

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Téma diplomové práce je velmi široké a náročné na teoretické uchopení i následnou právní analýzu. Výchozí problém je, že diplomant při svém vymezení minimálního státu pracuje s příliš obecnými výrazy „do značné míry“, „nepotřebuje mnoho“ a ani komplexněji nenastihuje, co rozumí „základními funkcemi“ ospravedlňujícími existenci státu (srov. obecnou větu v úvodu práce „Jedná se zejména o zajišťování funkcí ochranných a vymáhacích, zahrnutý naopak typicky nejsou funkce sociálně zabezpečovací či tržně regulatorní, přinejmenším ne nad rámec nezbytného minima.“, str. 11).

Vzhledem k tomu, že za nejpropracovanější filosofickou koncepcí libertarianismu je považována právě diplomantem stručně zmiňovaná kniha R. Nozicka *Anarchie, stát a utopie*, je škoda, že s touto (byť mnohými filozofy kritizovanou¹) koncepcí minimálního státu více nepochyboval (srov. ojedinělá zmínka v pozn. č. 88: Povšimněme si, že právě zmíněný Nozick podstatnou část svého díla věnuje obhajobě vlastnictví, čímž se vymezuje právě vůči redistribuční argumentaci.) Při následné analýze českého právního řádu zaměřené na ústavní rovinu a závazky plynoucí z mezinárodního a evropského práva pak diplomant nejčastěji argumentuje proti vybrané právní úpravě, tím, že nepředstavuje diplomantem úzce chápané ochranné a vymáhací funkce státu a naopak přináší rozpočtové náklady, které musejí být pokryty daněmi, a stát tak brání jednotlivcům, aby se svými finančními prostředky „naložili, jak uznají sami za vhodné“ (str. 17, kapitola 1.2.2. Proč vůbec chtít minimální stát).

Sám diplomant přitom přiznává, že v klíčové druhé části práce mu spíše než o zcela vyčerpávající analýzu právních a faktických překážek pro prosazení konceptu minimálního státu v České republice jde o upozornění „v konkrétnostech na to, jak široké spektrum těchto překážek je, a jak obtížné, či dokonce nemožné, by tak pro Českou republiku bylo se minimálním státem stát, chtěli-li by tak učinit.“ Spektrum, na které se diplomant zaměřil, je opravdu široké, a nelze mu upřít snahu o co nejkomplexnější pohled, který vyžaduje velmi dobrou orientaci v právu.

¹ Pro shrnutí literatury publikované i v češtině viz Buráň, J.: Možnosti republikánské kritiky libertariánství. *Reflexe* 65/2023, str. 71-90.

3. Formální a systematické členění práce

Diplomové práce je členěna do dvou částí, vyjma úvodu a závěru, 1) Výchozí myšlenky a 2) České limity. Obě části jsou dále členěny do přehledných kapitol opatřených samostatnými shrnutími.

4. Vyjádření k práci

Předloženou diplomovou práci je velmi těžké hodnotit. Z jejího rozsahu i obsahu je patrné, že se jí diplomant dlouho věnoval a analýzu českého právního řádu i dalších faktických překážek minimálního státu v České republice do detailů promýšlel. Přesto požaduje po čtenáři řadu myšlenkových zkratk, z nichž nejsilněji působí dvě výše zmíněné: 1) minimální stát, jakkoli vágně vymezený, představuje pozitivní hodnotu, protože 2) maximalizuje svobodu jednotlivců nakládat se svým majetkem. Pokud chtěl diplomant zůstat v rovině angloamerické analytické filosofie opřené případně o závěry ekonomického liberalismu, chicagské ekonomické školy nebo Law&Economics a vybral by si několik klíčových případů napříč českým právním řádem, které by do detailů analyzoval a poukázal na důsledky jejich rozporů s konceptem minimálního státu, byla by jeho argumentace přesvědčivější.

Ve chvíli, kdy diplomant tvrdí, že už z hlediska svého vymezení prakticky všechny pozitivní závazky státu vyplývající z lidských práv a téměř všechny mezinárodní závazky vyjma těch obranných a rozpočtově prospěšných jsou v rozporu s konceptem minimálního státu, je dobré se znova zamyslet a) nad analytickými východisky takového minimálního státu a b) zda existují reálné příklady právní úpravy, která byla více v souladu s konceptem minimálního státu a skutečně přinesla větší svobodu jednotlivců nakládat se svým majetkem.

Ad a) Nozickův minimální stát nejenom že není anarchií, není ani minimalistickým (ultramimálním) státem, protože počítá s kompenzacemi za nevýhody vyplývající z preventivních omezení.² Dále, diplomant, podobně jako R. Nozick, pracuje s abstraktním konceptem svobodných jedinců, kteří mají dostatečné informace a schopnosti rozhodovat o svém vlastnictví. J. Rawls, proti němuž se R. Nozick vymezuje, naopak vtaňuje do svých úvah i osoby, které jsou sice formálně svobodné, ale jsou fakticky ve společnosti znevýhodněné nebo zranitelné (a kdybychom do dovedli do důsledků, nemají dostatečné informace ani možnosti rozhodovat o svém – obvykle velmi omezeném – vlastnictví). Dají se analytická východiska Nozickova minimálního státu aplikovat na situaci v České republice, aby pak bylo možné jejich prizmatem hodnotit český právní řád?

Ad b) 77 let před publikací knihy Anarchie, stát a utopie začala v USA téměř čtyřicetiletá éra, kdy se většina soudců Nejvyššího soudu řídila principy ekonomického liberalismu.³ Soudní rozhodnutí, která rušila legislativní zákazy či alespoň omezení dětské práce včetně té v dolech, představují pouze špičku ledovce. Současně USA, že i po skončení této Lochner Era, představují velmi dobrý příklad toho, že redistribuce ve společnosti nemusí probíhat pouze prostřednictvím daní a sociálních dávek, ale i prostřednictvím soudů a odškodňování poškozených.⁴ Vzhledem ke komplexnosti tamější judikatury, která dalece přesahuje možnosti abstraktní evropské kontinentální zákonné úpravy, je otázka, zda pouze fakt, že jsou to soudy rozhodující na základě předchozí judikatury jednotlivé případy, a nikoli zákonodárce přijímající obecnou úpravu, která pak bude soudy aplikovaná na jednotlivé případy, znamená, že se jedná o menší zásah do abstraktně chápaných svobod jednotlivce.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Ano
--------------------	-----

² Nozick, R.: Anarchie, stát a utopie. Academia, Praha 2015, str. 157.

³ Choudhry, S.: The Lochner era and comparative constitutionalism. International Journal of Constitutional Law 1/2004, str. 1-55.

⁴ Procházka, R.: Mak proti Gatsbymu: osud, vina a zodpovědnost za škodu. Ryba, Trnava 2009.

Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Nejedná se o plagiát, zdroje byly řádně citovány
Logická stavba práce	Ano
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Diplomant se opírá o česky a anglicky psanou literaturu
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Analýza limitů minimálního státu v České republice se zaměřuje spíše na rozsah, než hloubku
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Grafická úprava a členění textu jsou přehledné
Jazyková a stylistická úroveň	Práce je psaná čtivě a obsahuje minimum překlepů

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Doporučení/nedoporučení práce k obhajobě	Práci doporučuji k obhajobě a jako otázky navrhuji následující: 1.) Považujete nějaká omezení minimálního státu za legitimní, a pokud ano, proč? 2.) Pokud by byly v České republice (např. v právu sociálního zabezpečení, ale i v dalších Vámi analyzovaných oblastech) provedeny principy minimálního státu, kdo by podle Vás nesl náklady na zajišťování služeb s nimi spojených místo státu?
Navržený klasifikační stupeň	„Velmi dobře“, v závislosti na průběhu obhajoby

V Praze dne 4. 9. 2024

Doc. JUDr. Jana Ondřejková, Ph.D.
oponentka